

Met veertien zeugenhouders op zoek naar een luxe kraamhok

In Varkensinnovatiecentrum Sterksel, onderdeel van Wageningen UR Livestock Research, wordt geïnnoveerd voor de varkenshouderij. Onder het motto: innoveren door te realiseren. Jaarlijks krijgt het centrum duizenden bezoekers uit binnen- en buitenland over de vloer en studenten van middelbare scholen, mbo's, HAS Den Bosch en de universiteiten van Wageningen en Utrecht. Een kijkje in de keuken.

Wie varkens wil zien in het Varkensinnovatiecentrum in het Brabantse Sterksel, moet zich eerst omkleden. Een vaalgroen kleedhokje in, eigen kleren in een kastje, douchen en een hokje verder een keus maken uit de stapels onder- en joggingbroeken, polo's en het sokkenmandje. Nog een deur verder wachten je laarzen en een blauwe stofjas.

Met natte haren gaat onderzoeker Anita Hoofs door lange gangen voor naar een nieuwe kraamstal waar onderzoek naar wordt gedaan. In de gangen geven raampartijen vanaf borsthoogte vrij zicht op de varkens liggend in hun hokken – varkens liggen zo'n tachtig procent van de dag. Het houdt je van de varkens gescheiden; je hoort en ruikt ze zo ook nauwelijks. In hun onderkomens hangen aan plafonds en wanden meters kabels voor alle klimaat- en regelsystemen, meetapparatuur en camera's voor onderzoek. Meten is weten tenslotte.

Natuurlijk gedrag

Een Pro Dromi-kraamhok blijkt vier keer groter dan een zeug. Ze kan een rondje draaien en verkoeling zoeken bij een metalen ruggesteun, krijgt een jutezak om haar nestelddrang op uit te leven, staat niet tussen hekken als ze werpt en kan contact maken met de biggen. 'De bevalling duurt ook korter en ze snuffelt daarna aan haar biggen, wat natuurlijk gedrag is', vertelt Hoofs. Een apart biggennest geeft de biggen extra loop- en ligruimte. Ze blijken ook net zo lief op het nest te liggen in plaats van bij moeders. 'Misschien is het wel leuker om het biggennest in boskleuren uit te voeren', zegt Hoofs lachend maar tegelijk serieus, en tilt het deksel op van het nu nog witte biggennest. 'Eigenlijk wil ik nog dat ze er in een comfortabel kommetje kunnen liggen.' Van een 'maar' van 'is dat wel praktisch' wil ze niet horen. 'Maar' is een verboden woord als je wilt innoveren.

De Pro Dromi-kraamhokken met daarin acht innovatieve onderdelen, worden in Sterksel uitgeprobeerd en gefinetuned, in samenwerking met de drie stalrichters die de onderdelen bouwden. Zoals een hekje voor het biggenhok dat de biggen wel erin maar niet eruit kan laten, om ze zonder stress te kunnen vangen:

easy catch. 'Liepen ze er de eerste keren toch steeds weer uit', vertelt Hoofs, met de ene hand slaand op de ander. 'Daar moest dus iets aangepast.' Als een systeem dan werkt, kunnen de betrokken bedrijven het doorontwikkelen. Zo wordt nu bijvoorbeeld voor bestaande stallen een verplaatsbaar easy catch-systeem ontwikkeld.

Nieuwe ontwerpen in de praktijk uitwerken is een belangrijke poot van VIC Sterksel, vult de energieke bedrijfsleider Mart Smolders aan. 'Iedereen kan tekeningen en beschrijving maken. Maar de vraag is hoe je die stal of dat systeem uitvoert. Wij zijn proeftuin en halen de kinderziekten eruit. Moet een boer dat doen en het mislukt de eerste keer, dan belandt een mogelijk goed idee te snel op de plank.'

Een kraamhok waarin de zeug losloopt lag ook op die plank, weet Hoofs, al 26 jaar verbonden aan Sterksel. 'Vijftien jaar geleden bleek

het nog te vroeg, nu is de tijd rijp. Niet alleen door andere maatschappelijke discussies. Ook varkenshouders zijn veranderd.' Het idee voor de Pro Dromi-hokken komt ook van zeugenhouders zelf, vertelt Hoofs vol energie. 'Ik spreek veel varkenshouders: bij onze activiteiten, bij studieclubs, als mentor bij VarkensNET-netwerken. Zo kwam ik drie varkenshouders met verbouwplannen tegen die eigenlijk meer comfort voor hun zeugen wilden: het is er te warm voor de zeug, je moet er te vaak in en stressvrij biggen vangen is lastig. Na een oproep in een vakblad hadden we binnen een week veertien zeugenhouders bij elkaar die met een nieuw kraamhok aan de gang wilden.'

Inzicht

Inzicht in het probleem is voor een nieuw ontwerp vele malen belangrijker dan de ideeën om het probleem op te lossen, stelt ze.

De biggenkamer.

'Bij Philips leidde het inzicht dat mensen geen pot koffie meer wilden zetten maar behoefte hadden aan een apparaat waarmee je met één knop één kopje kon zetten, uiteindelijk tot de Senseo. Bij het kraamhok was het inzicht dat het comfortabel moet zijn voor een zeug, waardoor ze gezonder blijft, langer meegaat en er minder biggen uitvallen. Wij zoeken daarom nu de succesfactoren om een zeug los te laten werpen.'

Dan gaat het binnendoor verder naar meer standaard kraamhokken, slalomend langs metselende bouwvakkers en monteurs die er doorlopend komen. Hier loopt een voederproef, waarin biggen leren eten van hun moeder. Belangrijk als ze straks naar een eigen stal gaan, want een betere voeropname verkleint de kans op infecties. Smolders: 'We hebben voor de varkenshouderij ook al een systeem ontwikkeld waarmee het antibioticagebruik met negentig procent is te verminderen. Het draait om gezinnen meer bij elkaar te houden. Dat voorkomt ook onrust in de groep.' In dit standaard kraamhok ligt de zeug tussen hekken, biggen drentelend om haar heen. Met een schuin hoofd kijkt Hoofs door het raam naar de voorste dame. Die heeft het minder naar haar zin dan een zeug in Pro-Dromi, constateert ze. 'Die zeugen geven een ander kopbeeld. Ze kijken anders, tevredener.'

Arbeidsvreugde

Naast naar welzijn en techniek, worden ook de kosten en baten van de nieuwe Pro Dromi-hokken en inrichting onderzocht. Kan bijvoorbeeld de jutezak uit, of leveren gelukkiger zeugen uiteindelijk meer op. Dat rendement is belangrijk, maar, zegt Hoofs: 'Arbeids-

Een luxe kraamhok voor zeugen.

vreugde doordat je werkt met tevreden dieren is dat ook.' Om meer varkenshouders de kans te geven het comfortabeler te maken voor hun zeugen, loopt er inmiddels onderzoek

naar toepassing van Pro Dromi-elementen in bestaande hokken.

Terug buiten gaat Hoofs nog even buurten bij de drie wolvarkens die naast een stal op een stuk gazon lopen dat voor ze werd omheind. Ze hebben het in een paar maanden tijd compleet weten om te woelen. Eén hoek gebruiken ze als toilet, vertelt Hoofs, die regelmatig even bij het hek staat te kijken. 'Ze gaan daar ook niet met hun neus de grond in.' De scharrelende wolvarkens zijn er voor de aardigheid. 'We wilden wel eens kijken wat een nieuw ras zou doen.' Nu zijn het nog halfbloedjes, maar door te blijven kruisen moeten ze weer zuiverder worden. 'We hebben alleen sperma hierheen gebracht, voor een zeug van ons. Geen levend wolvarken. Je weet nooit wat je allemaal aan ziektes binnenhaalt.'

'We wilden het varken centraal stellen'

'De laatste tien, vijftien jaar is er aan kraamhokken nauwelijks geïnnoveerd', zegt varkenshouders Mario Berkers uit Vlierden, één van de varkenshouders uit het netwerk 'Wat liggen ze er mooi bij' waar het Pro Dromi-kraamhok uit voortkomt. 'Wij wilden het varken centraal stellen. Het inspireert om daar met andere varkenshouders naar te kijken.'

VIC Sterksel is daarbij volgens Berkers een onmisbare schakel. 'Ze hebben de kennis en contacten met stalinrichters en bijvoorbeeld de Dierenbescherming, zodat we ook horen hoe zij tegen zaken aankijken. Ook de betrokkenheid en enthousiasme van Anita (Hoofs, red.) stimuleert.'

Berkers is benieuwd naar de economische resultaten van Pro Dromi. 'De bank kijkt toch naar wat we presteren, niet naar hóe we dat doen. Net als dat overheden je beoordelen op je bouwblok, maar niet op hoe groot je hokken zijn.' Toch zit voor hem rendement niet alleen geld. Het zit ook in waardering. 'Voor de maatschappij is een varkenshouder nog steeds iemand met een bolknak en een dikke Mercedes. Maar zo zit de sector al lang niet meer in elkaar. Wij maken meer slagen dan maatschappij denkt.'

Contact:

anita.hoofs@wur.nl
0320 - 29 33 57